

Zainteresowanie referendum konsultacyjnym ws. konstytucji

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2018 roku

Fundacja Centrum Badań Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Trzeciego maja ubiegłego roku prezydent Andrzej Duda wystąpił z inicjatywą przeprowadzenia referendum konsultacyjnego dotyczącego kierunków zmian ustrojowych w Polsce. Wyniki referendum miałyby pomóc w stworzeniu nowej konstytucji. Niedawno prezydent przedstawił propozycje piętnastu pytań referendalnych i zaproponował, aby głosowanie odbyło się 10 i 11 listopada. Wkrótce (23 lipca) prezydent ma złożyć w Senacie wniosek o referendum, a izba wyższa parlamentu ma go rozpatrzyć na ostatnim lipcowym posiedzeniu.

STOSUNEK DO ZMIANY KONSTYTUCJI

Propozycja zmiany Konstytucji RP budzi raczej niechętnie reakcje społeczne¹. Początkowo, kiedy ponad rok temu prezydent Andrzej Duda zaproponował przeprowadzenie referendum konsultacyjnego, poparcie dla zmiany konstytucji nieco się zwiększyło, jednak teraz – już po przedstawieniu ewentualnych pytań referendalnych – ponownie zmalało. Za zmianą konstytucji opowiada się obecnie 31% badanych – o 6 punktów procentowych mniej niż w czerwcu 2017 roku i praktycznie tyle samo co w marcu 2017, w sondażu przeprowadzonym na 20-lecie uchwalenia obecnie obowiązującej ustawy zasadniczej.

TABELA 1

Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie w Polsce powinno się zmienić konstytucję czy też nie?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	X 2004	III 2008	III 2017	VI 2017	VII 2018
	w procentach				
Zdecydowanie tak	15	9	9	15	10
Raczej tak	30	28	21	22	21
Raczej nie	24	31	32	26	29
Zdecydowanie nie	9	10	17	21	22
Trudno powiedzieć	22	22	20	16	18

Opinie na temat potrzeby zmiany konstytucji wiążą się z postrzeganiem działalności Prezydenta RP. Za zmianą obecnej konstytucji najczęściej opowiadają się osoby zdecydowanie dobrze oceniające działania Andrzeja Dudy. Jednak także w tej grupie prawie połowa nie jest do tej idei przekonana – wyraża sprzeciw lub nie ma jednoznacznej opinii w tej kwestii.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (338) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganych komputerowo (CAPI) w dniach 28 czerwca – 5 lipca 2018 roku na liczącej 952 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

TABELA 2

Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność prezydenta Andrzeja Dudy?	Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie w Polsce powinno się zmienić konstytucję czy też nie?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Zdecydowanie dobrze	51	29	20
Raczej dobrze	34	45	21
Raczej źle	22	68	10
Zdecydowanie źle	13	84	3
Trudno powiedzieć	25	37	38

Opinie na temat ewentualnej zmiany konstytucji zależą w ogromnej mierze od identyfikacji politycznych i partyjnych. Ogólnie rzecz biorąc, potrzebę uchwalenia nowej konstytucji dostrzegają głównie osoby o orientacji prawicowej (50%). Większość badanych deklarujących lewicowe lub centrowe poglądy polityczne jest temu przeciwna (odpowiednio: 72% i 63%). Oznacza to, że w ciągu ostatniego roku poparcie dla zmiany ustawy zasadniczej zmniejszyło się przede wszystkim wśród osób identyfikujących się z prawicą (o 10 punktów procentowych), utożsamiających się z politycznym centrum (o 6 punktów) oraz wśród indyferentnych politycznie, niepotrafiących określić swoich poglądów politycznych (o 7 punktów).

W potencjalnych elektoratach powstanie nowej konstytucji najczęściej popierają wyborcy PiS, a także sympatycy Kukiz'15. Dość jednoznacznie są temu przeciwni zwolennicy PO, Nowoczesnej i SLD.

TABELA 3

Potencjalne elektoraty*	Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie w Polsce powinno się zmienić konstytucję czy też nie?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS (wraz z SP i PR)	53	27	20
Kukiz'15	52	43	5
Nowoczesna**	21	68	11
PO	17	77	6
SLD	4	87	9

* Określone na podstawie deklaracji poparcia danego ugrupowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych

** Dane dotyczące tego elektoratu należy traktować z ostrożnością ze względu na niewielką jego liczebność w próbie

Opinie w tej kwestii wiążą się ponadto z dość silnie powiązaną z poglądami politycznymi religijnością, mierzoną częstością praktyk religijnych. Udział w praktykach religijnych sprzyja nieco bardziej przychylnemu stosunkowi do zmiany konstytucji.

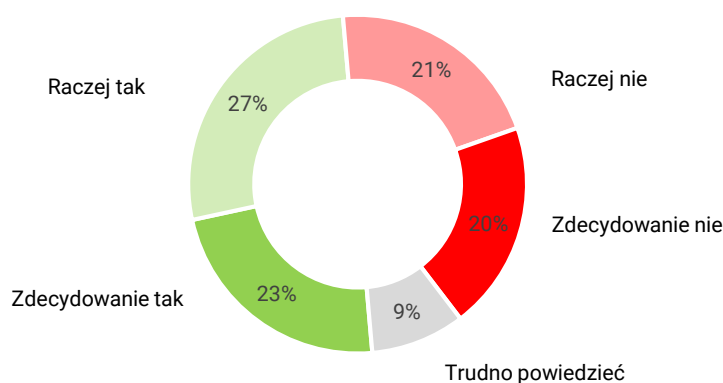
Wpływ podstawowych cech społeczno-demograficznych widoczny jest przede wszystkim w przypadku deklaracji sprzeciwu wobec zmiany konstytucji. Przeciwni zmianie ustawy zasadniczej są przede wszystkim ludzie młodzi – od 18 do 24 roku życia (69%), uczniowie i studenci (78%), mieszkańcy największych miast (64%) oraz osoby najlepiej wykształcone i sytuowane (61% badanych z wyższym wykształceniem, 59% ankietowanych o miesięcznych dochodach *per capita* 2500 zł i więcej).

DEKLARACJE UDZIAŁU W REFERENDUM

Zainteresowanie udziałem w referendum konsultacyjnym w sprawie Konstytucji RP wyraża połowa badanych (50%), przy czym tylko niespełna jedna czwarta ogółu (23%) w sposób zdecydowany deklaruje zamiar uczestniczenia w nim.

CBOS

RYS. 1. Prezydent Andrzej Duda zaproponował, aby w dniach 10 i 11 listopada odbyło się referendum konsultacyjne w sprawie konstytucji. Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w tym referendum?

Zainteresowanie udziałem w referendum wyrażają przede wszystkim zwolennicy zmiany konstytucji, w wyrażnie mniejszym stopniu przeciwnicy dokonywania zmian.

TABELA 4

Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie w Polsce powinno się zmienić konstytucję czy też nie?	Prezydent Andrzej Duda zaproponował, aby w dniach 10 i 11 listopada odbyło się referendum konsultacyjne w sprawie konstytucji. Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w tym referendum?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Tak	76	18	6
Nie	39	55	6
Trudno powiedzieć	38	41	21

Deklaracje uczestnictwa w referendum zależą w znacznym stopniu od stosunku do prezydenta Andrzeja Dudy i jego działalności. Udział w głosowaniu zapowiada większość osób dobrze oceniających pracę głowy państwa. Najbardziej zmotywowane do głosowania w sprawie ewentualnej zmiany konstytucji są osoby jednoznacznie zadowolone z działalności prezydenta Andrzeja Dudy: udział w referendum zapowiada 72% z nich, w tym 40% w sposób zdecydowany.

TABELA 5

Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność prezydenta Andrzeja Dudy?	Prezydent Andrzej Duda zaproponował, aby w dniach 10 i 11 listopada odbyło się referendum konsultacyjne w sprawie konstytucji. Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w tym referendum?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Zdecydowanie dobrze	72	23	5
Raczej dobrze	56	35	9
Raczej źle	42	52	6
Zdecydowanie źle	33	65	2
Trudno powiedzieć	34	43	23

Zainteresowanie udziałem w referendum konsultacyjnym istotnie różnicuje orientacja polityczna i preferencje partyjne. Głosować zamierza 67% badanych identyfikujących się z prawicą, 51% określających swoje poglądy jako centrowe i 44% ankietowanych o orientacji lewicowej. Spośród potencjalnych elektoratów udział w referendum najczęściej zapowiadają zwolennicy PiS, stosunkowo często także sympatycy Kukiz'15.

TABELA 6

Potencjalne elektoraty*	Prezydent Andrzej Duda zaproponował, aby w dniach 10 i 11 listopada odbyło się referendum konsultacyjne w sprawie konstytucji. Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w tym referendum?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS (wraz z SP i PR)	77	17	6
Kukiz'15	63	31	6
Nowoczesna**	55	37	8
PO	52	46	2
SLD	42	55	3

* Określone na podstawie deklaracji poparcia danego ugrupowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych

** Dane dotyczące tego elektoratu należy traktować z ostrożnością ze względu na niewielką jego liczebność w próbie

O CZYM POLACY CHCIELIBY SIĘ EWENTUALNIE WYPOWIEDZIEĆ W REFERENDUM KONSULTACYJNYM?

Dwie najważniejsze w ocenie społecznej kwestie spośród zaproponowanych przez prezydenta, o których Polacy chcieliby się ewentualnie wypowiedzieć w referendum, to: zagwarantowanie w konstytucji szczególnej ochrony prawa do emerytury dla kobiet od 60 roku życia, a dla mężczyzn od 65 roku życia oraz przyznanie w konstytucji gwarancji szczególnej opieki zdrowotnej kobietom ciężarnym, dzieciom, osobom z niepełnosprawnościami i w podeszłym wieku. Ponadto stosunkowo dużo badanych za istotne uznaje zagwarantowanie w konstytucji szczególnej ochrony polskiego rolnictwa i bezpieczeństwa żywnościowego Polski, zapisanie w ustawie zasadniczej gwarancji suwerenności Polski w Unii Europejskiej oraz zasady wyższości konstytucji nad prawem międzynarodowym i europejskim, wzmocnienie pozycji rodziny, z uwzględnieniem ochrony obok macierzyństwa także ojcostwa, konstytucyjne zagwarantowanie szczególnego wsparcia dla rodziny,

polegającego na wprowadzeniu zasady nienaruszalności praw nabytych (takich jak świadczenia „500+”) oraz wprowadzenie obowiązku przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego w sprawach o istotnym znaczeniu dla państwa i narodu, jeśli z takim żądaniem wystąpi co najmniej milion obywateli. Oznacza to, że spośród siedmiu kwestii najczęściej wskazywanych jako ważne większość dotyczy wprowadzenia lub umocnienia w konstytucji gwarancji praw socjalnych.

Generalnie spośród piętnastu proponowanych przez prezydenta kwestii, o których Polacy mieliby się ewentualnie wypowiedzieć w referendum, jako istotne dla siebie badani wskazywali średnio prawie cztery (3,8).

Prezydent zaproponował wstępnie 15 kwestii, których mogłyby dotyczyć pytania referendalne. W których z tych kwestii chciał(a)by Pan(i) ewentualnie wypowiedzieć się w referendum? Niezależnie od tego w jakim stopniu jest Pan(i) pewien(pewna) swojego udziału w referendum, proszę wskazać wszystkie ważne dla Pana(i) kwestie.

Zagwarantowanie w konstytucji szczególnej ochrony prawa do emerytury dla kobiet od 60 roku życia, a dla mężczyzn od 65 roku życia	40%
Przyznanie w konstytucji gwarancji szczególnej opieki zdrowotnej kobietom ciężarnym, dzieciom, osobom niepełnosprawnym i w podeszłym wieku	38%
Zagwarantowanie w konstytucji szczególnej ochrony polskiego rolnictwa i bezpieczeństwa żywnościowego Polski	30%
Zapisanie w konstytucji gwarancji suwerenności Polski w Unii Europejskiej oraz zasady wyższości konstytucji nad prawem międzynarodowym i europejskim	29%
Wzmocnienie w konstytucji pozycji rodziny, z uwzględnieniem ochrony obok macierzyństwa także ojcostwa	29%
Konstytucyjne zagwarantowanie szczególnego wsparcia dla rodziny, polegającego na wprowadzeniu zasady nienaruszalności praw nabytych (takich jak świadczenia „500+”)	28%
Wprowadzenie do konstytucji obowiązku przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego w sprawach o istotnym znaczeniu dla państwa i narodu, jeśli z takim żądaniem wystąpi co najmniej milion obywateli	27%
Konstytucyjne zagwarantowanie członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w NATO	24%
Konstytucyjna ochrona pracy jako fundamentu społecznej gospodarki rynkowej	24%
Konstytucyjne zagwarantowanie członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej	21%
Wzmocnienie kompetencji wybieranego przez naród prezydenta w sferze polityki zagranicznej i zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi RP	21%
Wprowadzenie do konstytucji obowiązku przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego, zatwierdzającego zmiany konstytucji	20%
Uchwalenie zmian w konstytucji lub uchwalenie nowej konstytucji	17%
Odwołanie się w preambule konstytucji do ponadtysiącletniego chrześcijańskiego dziedzictwa Polski i Europy jako ważnego źródła naszej tradycji, kultury i narodowej tożsamości	17%
Zagwarantowanie w konstytucji podziału jednostek samorządu terytorialnego na gminy, powiaty i województwa	17%
W żadnej z nich	15%
Trudno powiedzieć	13%

Dość podobnie kształtuje się hierarchia kwestii uznanych za istotne wśród osób opowiadających się za zmianą konstytucji oraz wśród zainteresowanych udziałem w referendum. Obie grupy jako najważniejsze wskazują zagwarantowanie w konstytucji szczególnej ochrony prawa do emerytury dla kobiet od 60 roku życia, a dla mężczyzn od 65 roku życia, a w drugiej kolejności przyznanie gwarancji szczególnej opieki zdrowotnej kobietom ciężarnym, dzieciom, osobom z niepełnosprawnościami

i w podeszłym wieku. Zwolennicy zmiany konstytucji jako ważne wymieniali średnio 5,6 kwestii, zdeklarowani uczestnicy referendum – 5,5.

TABELA 7

Prezydent zaproponował wstępnie 15 kwestii, których mogłyby dotyczyć pytania referendalne. W których z tych kwestii chciał(a)by Pan(i) ewentualnie wypowiedzieć się w referendum? Niezależnie od tego w jakim stopniu jest Pan(i) pewien(pewna) swojego udziału w referendum, proszę wskazać wszystkie ważne dla Pana(i) kwestie.	Odpowiedzi	
	zwolenników zmiany konstytucji	osób deklarujących udział w referendum konsultacyjnym
	w procentach	
Uchwalenie zmian w konstytucji lub uchwalenie nowej konstytucji	39	29
Wprowadzenie do konstytucji obowiązku przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego, zatwierdzającego zmiany konstytucji	35	31
Wprowadzenie do konstytucji obowiązku przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego w sprawach o istotnym znaczeniu dla państwa i narodu, jeśli z takim żądaniem wystąpi co najmniej milion obywateli	41	42
Odwołanie się w preambule konstytucji do ponadtyśiącletniego chrześcijańskiego dziedzictwa Polski i Europy jako ważnego źródła naszej tradycji, kultury i narodowej tożsamości	29	25
Konstytucyjne zagwarantowanie szczególnego wsparcia dla rodziny, polegającego na wprowadzeniu zasady nienaruszalności praw nabytych (takich jak świadczenia „500+“)	39	38
Zagwarantowanie w konstytucji szczególnej ochrony prawa do emerytury dla kobiet od 60 roku życia, a dla mężczyzn od 65 roku życia	54	53
Konstytucyjne zagwarantowanie członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej	26	30
Zapisanie w konstytucji gwarancji suwerenności Polski w Unii Europejskiej oraz zasady wyższości konstytucji nad prawem międzynarodowym i europejskim	43	41
Konstytucyjne zagwarantowanie członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w NATO	30	34
Zagwarantowanie w konstytucji szczególnej ochrony polskiego rolnictwa i bezpieczeństwa żywnościowego Polski	43	39
Wzmocnienie w konstytucji pozycji rodziny, z uwzględnieniem ochrony obok macierzyństwa także ojcostwa	43	40
Konstytucyjna ochrona pracy jako fundamentu społecznej gospodarki rynkowej	33	35
Wzmocnienie kompetencji wybieranego przez naród prezydenta w sferze polityki zagranicznej i zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi RP	33	32
Przyznanie w konstytucji gwarancji szczególnej opieki zdrowotnej kobietom ciężarnym, dzieciom, osobom niepełnosprawnym i w podeszłym wieku	46	51
Zagwarantowanie w konstytucji podziału jednostek samorządu terytorialnego na gminy, powiaty i województwa	23	25
W żadnej z nich	5	4
Trudno powiedzieć	9	8

Deklaracje badanych wyraźnie różnicują preferencje partyjne. Generalnie najbardziej zainteresowani wyrażeniem swoich opinii w proponowanych kwestiach są wyborcy PiS (jako ważne wskazywali średnio 5,5 z nich), w drugiej kolejności wyborcy Kukiz'15 (4,6), a najmniej – zwolennicy PO (3,0) i SLD (2,8).

Wyborcy PiS kładą większy niż inni nacisk za wzmocnienie konstytucyjnych gwarancji praw socjalnych. Tak jak ogół ankietowanych za najistotniejsze uznają zagwarantowanie w konstytucji ochrony prawa do emerytury dla kobiet od 60 roku życia, a dla mężczyzn od 65 roku życia (58%) oraz przyznanie gwarancji szczególnej opieki zdrowotnej kobietom ciężarnym, dzieciom, osobom z niepełnosprawnościami i w podeszłym wieku (53%). Częściej niż przeciętnie są zainteresowani ewentualnym wypowiedzeniem się w referendum w takich kwestiach, jak: konstytucyjne

zagwarantowanie szczególnego wsparcia dla rodziny, polegającego na wprowadzeniu zasady nienaruszalności praw nabytych, takich jak świadczenia „500+” (45%), zagwarantowanie szczególnej ochrony polskiego rolnictwa i bezpieczeństwa żywnościowego Polski (45%), wzmocnienie pozycji rodziny, z uwzględnieniem ochrony obok macierzyństwa także ojcostwa (44%) oraz konstytucyjna ochrona pracy jako fundamentu społecznej gospodarki rynkowej (37%). Ważna jest dla nich również kwestia ewentualnego zapisania w konstytucji gwarancji suwerenności Polski w Unii Europejskiej oraz zasady wyższości konstytucji nad prawem międzynarodowym i europejskim (42%), a także wprowadzenia do ustawy zasadniczej obowiązku przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego w sprawach o istotnym znaczeniu dla państwa i narodu, jeśli z takim żądaniem wystąpi co najmniej milion obywateli (37%). Ponadto częściej niż przeciętnie podnoszą kwestię wzmocnienia kompetencji wybieranego przez naród prezydenta w sferze polityki zagranicznej i zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi RP (31%).

Zwolennicy Kukiz'15 w znacznej mierze podzielają przekonania zadeklarowanych wyborców PiS. Tak jak oni za najważniejsze uznają zagwarantowanie w konstytucji ochrony prawa do emerytury dla kobiet od 60 roku życia, a dla mężczyzn od 65 roku życia (51%) oraz przyznanie gwarancji szczególnej opieki zdrowotnej kobietom ciężarnym, dzieciom, osobom z niepełnosprawnościami i w podeszłym wieku (48%). Częściej niż ogół badanych chcieliby się wypowiedzieć także w takich sprawach, jak: wzmocnienie pozycji rodziny (42%), zapisanie w konstytucji gwarancji suwerenności Polski w Unii Europejskiej oraz zasady wyższości konstytucji nad prawem międzynarodowym i europejskim (42%). Ważne są dla nich rozwiązania ustrojowe, służące wzmocnieniu wpływu obywateli na sprawy państwa poprzez ich bezpośredni udział w podejmowaniu decyzji. Szczególnie często do istotnych kwestii zaliczają: wprowadzenie obowiązku przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego w sprawach o istotnym znaczeniu, jeśli z takim żądaniem wystąpi co najmniej milion obywateli (40%), wprowadzenie obowiązku przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego, zatwierdzającego zmiany konstytucji (35%). Częściej niż inni chcieliby się wypowiedzieć na temat uchwalenia zmian w konstytucji lub uchwalenia nowej ustawy zasadniczej (39%). Podobnie jak wyborcy PiS częściej niż przeciętnie wskazują na wzmocnienie kompetencji wybieranego w wyborach powszechnych prezydenta (31%).

Zwolennicy PO stosunkowo często deklarują, że nie są zainteresowani wypowiedzeniem się w żadnej z zaproponowanych przez prezydenta kwestii (22%). Największa część z nich (34%) za istotne uznała przyznanie w konstytucji gwarancji szczególnej opieki zdrowotnej kobietom ciężarnym, dzieciom, osobom z niepełnosprawnościami i w podeszłym wieku. Sympatycy PO nieco częściej niż przeciętnie podnoszą jedynie kwestię konstytucyjnego zagwarantowania członkostwa Polski w Unii Europejskiej (27%).

Uczestniczący w badaniu **zwolennicy Nowoczesnej** za najważniejszą kwestię uważają przyznanie w konstytucji gwarancji szczególnej opieki zdrowotnej kobietom ciężarnym, dzieciom, osobom z niepełnosprawnościami i w podeszłym wieku (47%). Częściej niż przeciętnie interesują ich kwestie ustroju politycznego oraz konstytucyjne gwarancje zakorzenienia Polski w strukturach Zachodu; częściej deklarują chęć ewentualnego wypowiedzenia się na temat wprowadzenia obowiązku

przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego, zatwierdzającego zmiany konstytucji (37%), konstytucyjnego zagwarantowania członkostwa Polski w UE (35%) i NATO (33%) oraz wzmocnienia kompetencji wybieranego w powszechnych wyborach prezydenta (30%).

Potencjalni wyborcy SLD częściej niż sympatycy innych omawianych ugrupowań odrzucają ewentualność wypowiedzenia się w którejkolwiek z zaproponowanych przez prezydenta kwestii (30%). Częściej niż przeciętnie za ważne uznają jednak konstytucyjne zagwarantowanie członkostwa Polski w UE (32%) oraz zapewnienie podziału jednostek samorządu terytorialnego na gminy, powiaty i województwa (30%).

TABELA 8

Prezydent zaproponował wstępnie 15 kwestii, których mogłyby dotyczyć pytania referendalne. W których z tych kwestii chciał(a)by Pan(i) ewentualnie wypowiedzieć się w referendum? Niezależnie od tego w jakim stopniu jest Pan(i) pewien(pewna) swojego udziału w referendum, proszę wskazać wszystkie ważne dla Pana(i) kwestie.	Potencjalne elektoraty*				
	PiS (wraz z SP i PR)	PO	Kukiz'15	Nowoczesna**	SLD
	w procentach				
Uchwalenie zmian w konstytucji lub uchwalenie nowej konstytucji	29	12	39	12	6
Wprowadzenie do konstytucji obowiązku przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego, zatwierdzającego zmiany konstytucji	27	18	35	37	23
Wprowadzenie do konstytucji obowiązku przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego w sprawach o istotnym znaczeniu dla państwa i narodu, jeśli z takim żądaniem wystąpi co najmniej milion obywateli	37	23	40	29	22
Odwołanie się w preambule konstytucji do ponadtysiącletniego chrześcijańskiego dziedzictwa Polski i Europy jako ważnego źródła naszej tradycji, kultury i narodowej tożsamości	31	19	12	6	9
Konstytucyjne zagwarantowanie szczególnego wsparcia dla rodziny, polegającego na wprowadzeniu zasady nienaruszalności praw nabytych (takich jak świadczenia „500+“)	45	18	29	16	12
Zagwarantowanie w konstytucji szczególnej ochrony prawa do emerytury dla kobiet od 60 roku życia, a dla mężczyzn od 65 roku życia	58	24	51	34	21
Konstytucyjne zagwarantowanie członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej	22	27	18	35	32
Zapisanie w konstytucji gwarancji suwerenności Polski w Unii Europejskiej oraz zasady wyższości Konstytucji nad prawem międzynarodowym i europejskim	42	24	42	17	20
Konstytucyjne zagwarantowanie członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w NATO	30	26	15	33	26
Zagwarantowanie w konstytucji szczególnej ochrony polskiego rolnictwa i bezpieczeństwa żywnościowego Polski	45	21	30	14	15
Wzmocnienie w konstytucji pozycji rodziny, z uwzględnieniem ochrony obok macierzyństwa także ojcostwa	44	23	42	27	10
Konstytucyjna ochrona pracy jako fundamentu społecznej gospodarki rynkowej	37	16	18	22	16
Wzmocnienie kompetencji wybieranego przez naród prezydenta w sferze polityki zagranicznej i zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi RP	31	20	31	30	17
Przyznanie w konstytucji gwarancji szczególnej opieki zdrowotnej kobietom ciężarnym, dzieciom, osobom niepełnosprawnym i w podeszłym wieku	53	34	48	47	19
Zagwarantowanie w konstytucji podziału jednostek samorządu terytorialnego na gminy, powiaty i województwa	24	11	11	18	30
W żadnej z nich	3	22	3	14	30
Trudno powiedzieć	13	8	9	10	8

* Określone na podstawie deklaracji poparcia danego ugrupowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych

** Dane dotyczące tego elektoratu należy traktować z ostrożnością ze względu na niewielką jego liczebność w próbie

Dotychczas referenda w Polsce nie cieszyły się dużym zainteresowaniem społecznym. W ostatnim ogólnopolskim referendum (6 września 2015) dotyczącym wprowadzenia jednomandatowych okręgów wyborczych w wyborach do Sejmu, sposobu finansowania partii politycznych z budżetu państwa oraz interpretacji zasad prawa podatkowego frekwencja wyniosła zaledwie 7,8%. Co więcej, przed głosowaniem chęć udziału w tym referendum zamiast rosnąć (jak na ogół bywa) malała. W historii III RP ponad połowa uprawnionych do głosowania uczestniczyła tylko raz – w trwającym dwa dni (7–8 czerwca 2003) referendum akcesyjnym (głosowało wówczas 58,85% uprawnionych). Dotychczasowe deklaracje dotyczące udziału w zapowiedzianym przez prezydenta referendum konsultacyjnym nie wróżą sukcesu frekwencyjnego. Niezbyt duże zainteresowanie uczestniczeniem w nim wynika m.in. stąd, że przeważająca część polskiego społeczeństwa nie dostrzega potrzeby zmiany konstytucji. Mobilizacji do głosowania nie sprzyja też fakt, że od referendum w formie zaproponowanej przez prezydenta mniej lub bardziej otwarcie dystansują się wszystkie główne siły polityczne w Polsce. Jak pokazuje przykład dwóch wspomnianych referendów, zaangażowanie organizacji politycznych i społecznych w kampanię przedreferendalną miało zasadnicze znaczenie dla ich powodzenia.

Spośród przedstawionych przez prezydenta propozycji pytań referendalnych najistotniejsze dla ogółu Polaków kwestie dotyczą rozszerzenia gwarancji praw socjalnych w konstytucji: zapewnienia prawa do emerytury dla kobiet od 60 roku życia, a dla mężczyzn od 65 roku życia oraz przyznanie gwarancji szczególnej opieki zdrowotnej kobietom w ciąży, dzieciom, osobom z niepełnosprawnościami i w podeszłym wieku.

Opracowała

Beata Roguska

TABELA 1

		Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie w Polsce powinno się zmienić konstytucję czy też nie?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		31	51	18	950
Płeć	Mężczyźni	36	50	14	446
	Kobiety	26	51	22	504
Wiek	18-24 lata	23	69	8	73
	25-34	33	54	13	185
	35-44	23	56	21	178
	45-54	30	46	24	143
	55-64	33	51	16	172
	65 lat i więcej	36	39	25	199
Miejsce zamieszkania	Wieś	26	49	25	377
	Miasto do 19 999	36	45	19	126
	20 000 - 99 999	38	47	15	225
	100 000 - 499 999	29	58	13	135
	500 000 i więcej miesz.	27	64	10	86
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	29	40	31	179
	Zasadnicze zawodowe	35	43	23	233
	Średnie	30	55	15	288
	Wyższe	29	61	10	248
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	29	63	9	102
	Średni personel, technicy	36	45	19	31
	Pracownicy adm.-biurowi	31	54	15	73
	Pracownicy usług	33	47	20	58
	Robotnicy wykwalifikowani	39	52	9	104
	Robotnicy niewykwalifik.	48	25	27	36
	Rolnicy	11	58	31	46
	Pracujący na własny rach.	31	52	17	55
	Bezrobotni	39	36	25	29
	Emeryci	33	47	20	245
	Renciści	31	40	29	46
	Uczniowie i studenci	15	78	7	45
	Gospodynie domowe i inni	20	51	28	81
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	36	51	13	125
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	31	51	18	81
	sekt. pryw. poza rolnict.	34	52	14	248
	prywatnym gosp. rolnym	9	55	36	55
Dochody na jedną osobę	Do 899 zł	31	41	29	127
	Od 900 zł do 1299 zł	30	43	26	156
	Od 1300 zł do 1799 zł	33	48	20	140
	Od 1800 zł do 2499 zł	34	58	8	107
	2500 zł i więcej	32	59	9	139
Ocena własnych war. mater.	Złe	41	38	21	60
	Średnie	28	48	24	332
	Dobre	31	54	15	557
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	33	39	28	29
	Raz w tygodniu	36	42	23	414
	1-2 razy w miesiącu	32	46	23	154
	Kilka razy w roku	21	70	8	222
	W ogóle nie uczestniczy	28	56	16	121
Poglądy polityczne	Lewica	21	72	7	183
	Centrum	25	63	12	236
	Prawica	50	31	19	300
	Trudno powiedzieć	20	45	36	211

TABELA 2

		Prezydent Andrzej Duda zaproponował, aby w dniach 10 i 11 listopada odbyło się referendum konsultacyjne w sprawie konstytucji. Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w tym referendum?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		50	41	9	950
Płeć	Mężczyźni	53	40	7	446
	Kobiety	47	42	11	504
Wiek	18-24 lata	36	49	15	73
	25-34	55	40	5	185
	35-44	47	43	10	178
	45-54	51	41	9	143
	55-64	52	37	10	172
	65 lat i więcej	51	41	8	199
Miejsce zamieszkania	Wieś	42	47	11	377
	Miasto do 19 999	61	32	8	126
	20 000 - 99 999	54	37	9	225
	100 000 - 499 999	56	37	6	135
	500 000 i więcej miesz.	51	45	4	86
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	42	47	10	179
	Zasadnicze zawodowe	42	48	10	233
	Średnie	53	38	9	288
	Wyższe	59	35	6	248
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	61	32	7	102
	Średni personel, technicy	55	29	15	31
	Pracownicy adm.-biurowi	56	39	5	73
	Pracownicy usług	55	38	7	58
	Robotnicy wykwalifikowani	53	40	7	104
	Robotnicy niewykwalifik.	39	42	19	36
	Rolnicy	38	45	16	46
	Pracujący na własny rach.	51	43	6	55
	Bezrobotni	41	56	4	29
	Emeryci	50	41	9	245
	Renciści	50	42	7	46
	Uczniowie i studenci	41	44	15	45
	Gospodynie domowe i inni	40	52	8	81
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	50	36	13	125
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	56	38	6	81
	sekt. pryw. poza rolnict.	56	38	7	248
	prywatnym gosp. rolnym	37	49	14	55
Dochody na jedną osobę	Do 899 zł	48	46	6	127
	Od 900 zł do 1299 zł	46	41	13	156
	Od 1300 zł do 1799 zł	55	33	12	140
	Od 1800 zł do 2499 zł	63	34	3	107
	2500 zł i więcej	55	40	5	139
Ocena własnych war. mater.	Złe	49	46	5	60
	Średnie	48	42	10	332
	Dobre	51	40	9	557
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	56	29	15	29
	Raz w tygodniu	54	36	10	414
	1-2 razy w miesiącu	46	43	11	154
	Kilka razy w roku	48	46	6	222
	W ogóle nie uczestniczy	48	49	3	121
Poglądy polityczne	Lewica	44	50	6	183
	Centrum	51	44	5	236
	Prawica	67	26	7	300
	Trudno powiedzieć	30	51	18	211